

економіки і т.д.

С точки зору регіонального розвитку, об'єктом внешнеэкономической безопасности региона выступает сфера его внешнеэкономической деятельности, подверженная влиянию внутренних (возникающих в рамках региона) и внешних (со стороны проводимой экономической политики государства, администраций других регионов, иностранных государств) угроз, затрагивающих региональные интересы. С учетом этого, внешнеэкономическая безопасность предполагает такое состояние региона в системе его внешнеэкономических связей, при котором обеспечивается гарантированная защита региональных интересов и реализуется способность системы внешнеэкономических связей региона на данный момент и на отдаленную перспективу к устойчивому развитию даже при условии неблагоприятного развития внутренних и внешних процессов.

Развитие внешнеэкономических связей региона определяется, с одной стороны, его собственным внешнеэкономическим потенциалом, а, с другой стороны – способностью региональных институтов власти создать эффективные механизмы управления этим потенциалом с точки зрения внешнеэкономической безопасности региона и при соблюдении баланса региональных и государственных интересов.

Выводы. Таким образом, комплекс задач, с которыми сталкивается Украина как на международной арене, так и во внутренней жизни, создает широкий спектр угроз и обуславливает необходимость постоянного развития и

совершенствования системы обеспечения внешнеэкономической безопасности, направленной на оценку уже имеющихся и потенциальных угроз, определение возможных мер по их предотвращению.

ЛИТЕРАТУРА

1. Третьяк В.В. Внешнеэкономическая безопасность региона в системе внешнеэкономической безопасности Украины // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: Сб. науч. тр. – Донецк: ДонНУ. – 2004. – Ч. II. – С. 783-785.
2. Лейба С., Максудов Р.К., Потрубач Н.Н. Внешнеэкономические проблемы экономической безопасности // Социально-гуманитарные знания. – 2000. – № 5. – С. 71-74.
3. Третьяк В.В. Обеспечение внешнеэкономической безопасности Украины в условиях экономической глобализации // 36. наук. праць СНУ ім. В. Даля. Сер.: Економіка. – 2003. – № 2. – С. 224-229.
4. Шестопапов Г.Г. Внешнеэкономическая составляющая экономической безопасности Украины // www.urau.donetsk.ua/~masters/2002/fem/lutsenko/bibl.htm.
5. Фирюлина Н.В. Аспекты внешнеэкономической безопасности на современном этапе // Вестник Финансовой академии. – 2003. – № 4. – С. 16-24.

Поступила в редакцию 12.06.2004

ТРЕТЬЯК В.В. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

На державному і регіональному рівнях визначена сутність категорії «зовнішньоекономічна безпека»; обґрунтована необхідність формування системи забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України в умовах лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків.

TRETYAK V.V. THE EXTERNAL ECONOMIC SAFETY OF UKRAINE: REGIONAL ASPECT

At the state and regional levels the essence of a category «the external economic safety» is determined; necessity of formation of system of maintenance of the external economic safety of Ukraine under conditions of liberalization of foreign economic relations is proved.

УДК 338.24

А.Ю. ЧИЖ*, Л.О. СУРЖЕНКО**

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
Закрите акціонерне товариство Луганська швейна фірма "Стиль"****

МІСЦЕ ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Підкреслена необхідність і можливість використання обліку в забезпеченні економічної безпеки; визначені умови його удосконалення та місце в процесі управління. надана організація облікового процесу.

Нові економічні відносини, які формуються в Україні, істотно змінили умови функціонування підприємств. Це має прояв у зміні форм і методів державного регулювання діяльності підприємств, невизначеності зовнішнього

середовища та його впливу, розширенні прав і свобод керівників у прийнятті управлінських рішень. Одночасне зменшення рівня державного контролю та недосконалість чинного законодавства спричинили появу цілком

нових проблем, які потребують як теоретичного осмислення, так і практичного вирішення. Однією з таких проблем є забезпечення економічної безпеки як держави, так і окремих підприємств, шляхом використання облікових механізмів.

На державному рівні у вирішенні проблеми забезпечення економічної безпеки є постуловий рух: розроблено концепцію економічної безпеки України [1], досліджено порогові значення показників економічної безпеки держави, класифіковано погрози економічної безпеки [2]. У той же час дослідження такого важливого чинника забезпечення економічної безпеки як бухгалтерський облік, майже відсутні. Є окремі публікації з розкриття форм і принципів обліку в забезпеченні економічної безпеки [3], але вони не розкривають усіх можливостей обліку у цьому напрямку.

Мета даної статті полягає у дослідженні впливу окремих облікових процедур на економічну безпеку, визначенні задач обліку та його місця у боротьбі з економічними злочинами у фінансово-кредитній галузі.

Економічна безпека є однією з складових національної безпеки. Недооцінка внутрішніх погроз, що знижують економічну захищеність підприємств, може привести до руйнування економіки в цілому. Тому потрібний постійний пошук засобів, які б сприяли забезпеченню економічної безпеки, особливо в умовах стійкого криміногенного впливу на економічну діяльність, що склалася у теперішній час в Україні.

Наслідки, обумовлені спадом виробництва, являють собою реальну погрозу економічній безпеці держави. Вони створюють реальні умови для інтенсивного розвитку тіньової економіки та її криміналізації. Порівняння граничних значень показників економічної безпеки держави, затверджених Концепцією економічної безпеки України, з фактичними значеннями свідчать не на користь державі, так як переважна їх більшість наближена до граничного значення, або вже досягла його. Таке становище негативно впливає на управління економікою на всіх рівнях, нівелює роль держави у процесах керування, яка повинна посилюватися у нових умовах господарювання, а не зводиться до нуля.

Економічна злочинність пов'язана із зловживанням владою, використанням легальних управлінських структур і технологій у корисних цілях, розтратами, розкраданнями. Наслідки такого становища можна поділити на економічні та соціальні.

До економічних наслідків слід віднести значні матеріальні втрати держави від не ефективного використання ресурсів, не повного отримання податків і зборів, зниження рівня здоров'я населення за рахунок вживання неякісної, не сертифікованої продукції, яка виробляється тіньовими виробничими структурами.

Соціальними наслідками є порушення системи моральних цінностей, без яких неможливий постуловий розвиток суспільства, виникнення недовіри до державних органів влади, заперечення позитивних тенденцій. Тому

важливо застосовувати міри протидії погрозам економічної безпеки для досягнення стійкої рівноваги у цьому секторі діяльності суспільства. Держава має проводити роботу у двох напрямках. Перший полягає у проведенні економічної політики, спрямованої на забезпечення економічного росту, залучення інвестицій, стимулювання інноваційної діяльності та науково-технічного прогресу, поліпшення життєвого рівня населення. Другий – має бути спрямований на посилення боротьби з економічною злочинністю, створення умов, за яких вона не зможе виникати і діяти.

Облік, як одна з основних функцій управління економікою, створює інформаційні передумови для контролю і регулювання усіх тих відхилень, які виникають у діяльності виробничих і управлінських структур та знижують можливість досягнення поставлених цілей і тим самим загрожують економічній безпеці.

Загальновідомим є той факт, що процес управління складається з декількох послідовних та взаємопов'язаних етапів.

На першому етапі встановлюють мету розвитку підприємства, надають кількісні та якісні характеристики за всіма існуючими альтернативними варіантами досягнення поставленої мети. На цьому етапі управління активно використовують функції економічного аналізу, планування, прогнозування. На другому – вибраний варіант утілюють у практику і контролюють стан об'єкту управління зіставленням проміжних і кінцевих результатів, за якими оцінюють ступінь досягнення мети. Для цього етапу характерне використання функції контролю, яка реалізується зіставленням планових і фактично досягнутих характеристик об'єкту, виявленням відхилень, які або сприяють досягненню кінцевих результатів, або негативно на них впливають.

На третьому етапі управління регулюють відхилення, які виникли у процесі реалізації поставленої мети. Саме тут здійснюється функція регулювання, завдяки якій розроблюють і приймають міри до реалізації комплексу дій щодо усунення негативних відхилень та закріплення позитивних результатів.

Аналіз управлінського циклу дає змогу зробити висновок про недостатність реалізації облікових функцій у рішенні задач забезпечення економічної безпеки шляхом ліквідації погроз принаймні з двох позицій. По-перше, акцент ставиться тільки на контроль. Але відокремити контроль від обліку можна лише теоретично, оскільки другий без першого існувати не може. Облік складає інформаційну базу, необхідну для виконання функцій контролю, аналізу, планування, забезпечення життєздатності управлінського циклу. Реалізація контрольної функції обліку дозволяє упередити погрозу економічній безпеці, тому що в процесі обліку здійснюється постійний контроль за законністю господарських операцій. Саме облік дає можливість швидкого реагування на господарські операції, які мають економічну загрозу діяльності як у поточному, так і у наступному часу. У бухгалтерських обліко-

вих моделях є інформація про залишки та рух товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів по місцях їх зберігання, що робить неможливим їх розкрадання без появи встановлених чинним законодавством наслідків. По-друге, слід підкреслити, що під процедури контролю підпадають лише ті об'єкти, які були введені до моделі розвитку і тільки у межах встановлених показників. Як правило, ці моделі складають для виробничої діяльності, а економічні погрози існують на усіх стадіях господарського циклу: заготівельній, конструкторській, технологічній, фінансовій, збутовій. Тому, на наш погляд, в управлінському процесі доречно використовувати прийоми управлінського обліку, а саме калькулювання собівартості за нормативними витратами, маржинальний аналіз прибутковості, моделювання процесів управління запасами і витратами. Таке використання дасть змогу шляхом оцінки досягнутих результатів виявити резерви розвитку і закласти їх до планової моделі розвитку підприємства наступного періоду з усіх напрямків. Планові показники мають бути основою розрахунків авансових платежів до бюджету з прибутку підприємства.

Система бухгалтерського обліку дозволяє виявити більшість прямих внутрішніх і частку непрямих зовнішніх погроз економічної безпеки. Прямі погрози відображають в обліку, і вони виражені у перевитрачання ресурсів, втратах від постачання не якісної сировини, неплатежах, штрафів і пенях, розкраданнях. Непрямі погрози також можуть бути виявлені на підставі даних обліку. Це аналіз угод на постачання сировини, цін на ресурси, що використовує підприємство у виробничому процесі, договорів з покупцями виготовленої продукції.

Аналіз діючої практики обліку дав змогу зробити наступні висновки. Як правило, облік на підприємствах централізований і орієнтований у першу чергу на виконання умов податкового законодавства. Питанням внутрішнього обліку приділяється недостатньо уваги, що спричиняє труднощі у використанні його можливостей в управлінні підприємством, забезпеченні усунення погроз економічної безпеки. Організація і функції обліку, які на нашу думку, забезпечують економічну безпеку підприємства, надані у таблиці.

Таблиця - Організація і функції обліку в забезпеченні економічної безпеки

Організація	Функції
1. Децентралізація обліку: - за цехами - відділами: - капітальних інвестицій - заготівлі - праці і заробітної плати - виробничому - збуту - комерційному 2. Організація оперативного обліку. 3. Організація обліку витрат за центрами відповідальності і місцями виникнення витрат. 4. Облік запасів за місцями зберігання і матеріально-відповідальним особам.	Інформаційна, контрольна за місцями виникнення витрат, сферами економічної діяльності Контрольна: - за відхиленнями від норм витрат матеріалів і розцінок з оплати праці з фіксацією у первинних документах; - групування в оперативному режимі відхилень, що зафіксовані у первинних документах, за місцями виникнення, центрами витрат і винуватцями; - передача відомостей про відхилення для прийняття оперативних управлінських дій і попередження загроз економічній безпеці.

Така організація облікового процесу сприятиме запобіганню розкрадання державного майна, крадіжкам, відхиленням від сплати податків.

Задача поглиблення орієнтації облікової системи на запобігання економічній безпеці досить складна і потребує постійного удосконалення обліку в організаційному та інформаційному напрямках. Організаційний напрямок полягає в інтеграції обліку з іншими функціями управління, а саме передача облікових процедур, пов'язаних з обліком окремих об'єктів до відповідних організаційних структур. Наприклад, облік запасів до відділу матеріально-технічного постачання, облік трудових витрат – до відділу праці та заробітної плати, облік реалізації – до фінансового відділу та інше. Такий перерозподіл облікових функцій дозволить посилити відповідальність за розробкою нормативів і оперативний контроль за їх виконанням, так як планові, облікові, регулюючі функції бу-

дуть поєднані в одному структурному підрозділі підприємства. Одночасно підвищується відповідальність керівника підрозділу за результат діяльності. Інформаційний напрямок полягає у розширенні інформаційних можливостей бухгалтерських моделей. Розвиток обліку у напрямку забезпечення економічної безпеки може здійснюватися за певних умов, сутність яких зображена на рис.

Удосконалення обліку за визначеними умовами може бути здійснено локально або системно. Локальне удосконалення полягає у дослідженні і поліпшенні певної сфери діяльності і не завжди узгоджується з іншими задачами, тому доцільне його використання до удосконалення функцій обліку в забезпеченні економічної безпеки. Системний підхід потребує концептуальних теоретичних та організаційно-методичних рішень. Концептуальні теоретичні рішення лежать у межах дослідження управлінської структури підприємства у відповідності до якої будується

концепція облікового процесу, який забезпечує інформаційні потреби керівництва, дозволяє поточно контролювати законність господарських операцій. Концептуальні рішення впливають на організацію підприємства, засно-

вану на функціональному розподілі праці, що веде до реорганізації структури економічних відділів у напрямку використання програмно-цільового розподілу функцій керування.

Рисунок - Умови розвитку обліку в забезпеченні економічної безпеки підприємства

На методичному рівні рішення полягають в організації взаємодії облікового персоналу з іншими керівниками та спеціалістами в рішенні економічних задач, пов'язаних з погрозами, розвиток оперативного обліку, поширення оперативності та аналітичності облікових даних, виділення центрів економічних погроз.

Практичне використання концептуальних і методичних рішень посилює орієнтацію обліку на забезпечення економічної безпеки. Слід також підкреслити, що мета забезпечення економічної безпеки знаходиться у полі зору загальної мети управління і сприяє позитивним наслідкам розвитку підприємства і фінансовій стабільності.

Таким чином, відповідна організація облікового процесу, поєднання функцій обліку з іншими функціями управління сприяє упередженню і ліквідації погроз економічної безпеки. У той же час подальші дослідження слід спрямувати на класифікацію місць виникнення погроз економічній безпеці, факторів їх виникнення та розробки нормативних документів оперативного обліку ри-

зиків і погроз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція економічної безпеки України // Економіст. –1998. -№ 7-9. -С.63-82.
2. Архипов А.И. Классификация угроз экономической безопасности // Экономическая безопасность: Производство, финансы, банки /Под. ред. В.К. Сенчагова. – М.: ЗАО «Финстатинформ», 1998. –С.33-44.
3. Паламарчук А.И. Ориентация учета на цели обеспечения экономической безопасности предприятий – общий подход // Экономические инновации. -Вып.5. Структурные и институциональные преобразования в переходной экономике: Сб. науч. работ. –Одесса: Ин-т проблем рынка и экон.-эколог. исслед. НАН Украины, 1999. –С.95-102.

Надійшла до редакції 10.06.2004

ЧИЖ А.Ю., СУРЖЕНКО Л.А. МЕСТО УЧЕТА В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Подчеркнута необходимость и возможность использования учета в обеспечении экономической безопасности; определены условия его совершенствования и место в процессе управления, предоставлена организация учетного процесса.

CHIZH A.JU., SURZHENKO L.A. THE PLACE OF THE ACCOUNT IN MAINTENANCE OF ECONOMIC SAFETY

Necessity and opportunity of use of the account for maintenance of economic safety is underlined; conditions of its improvement and a place in managerial process are determined, the organization of registration process is given.

Статті журналу "Право і безпека" реферуються
в Українському реферативному журналі "Джерело"